

Christer Åsberg

Tal vid Gunnar Wennerbergs staty

Gluntakademin, 2 oktober 2012

Det finns två utsökta avbildningar av Gunnar Wennerberg här i Uppsala gjorda av två jämnåriga konstnärer. På Musicum hänger Axel Jungstedts oljemålning från 1901. Vid vårfesten hade Wennerberg talat till studenterna i Botan, lutad mot en pelare. Några veckor senare var han död. Jungstedt skildrar denne dödsmärkte Wennerberg, ilsket stirrande med de blå ögonen mot konstnären ser det ut som, förgrämd och hotfull och med serafimerbandet om livet. Eftersom det är en hyllning till en stor, nyligen avliden, man, minister, landshövding, ledamot av tre akademier m.m. får man anta att det är sannfärdigt. Det är den ene Wennerberg.

Hur annorlunda är då inte den andre Wennerberg, Theodor Lundbergs staty som invigdes för jämnt ett hundra år sedan. Lundberg hade kanske sett den gamle Wennerberg men aldrig upplevt den unge, den som han skulle fånga i bild. Det verkar nästan som om han formade bilden efter en samtida beskrivning:

Gunnar, med det långa benade håret nedfallande till axlarna, pannan med de fint tecknade ögonbrynen öfver de klara ljusblå ögonen, den manliga profilen och det genialiska sjelfsväldet i ton och åtbörder. Reser han sig så ser du att det är en lång, vacker figur och den mörkgröna rocken, kedjan som hänger öfver bröstet passar honom, men är ej likt någon annans drägt. Han för ordet och framlockar yr munterhet, hjertliga skratt, men äfven ibland en beundrande uppmärksamhet hos de unga.

Det är Thekla Knös som beskriver den unge charmören Gunnar Wennerberg. Thekla var en av de båda flickor, Awa Wrangel var den andra, som en tredje, Ulla von Heland, skrev om i sin dagbok, på tal om Wennerberg:

Gunnar tycker jag om – det intressantaste utseende på karl jag sett i Uppsala. Vi ha kommit öfver ens, Agnes och jag, att han är farlig – icke för oss förstås; men i allmänhet talat. Också vet jag redan två unga flickor hvilkas lugn han har stört – säges det. Sjelf ser han så öfvermåttan lugn ut, men högst genialisk.

Gunnar Wennerberg gjorde ett starkt intryck på både kvinnor och män när han kom hit till Uppsala 1839. Till männen gav han en skildring av deras egen tillvaro som studenter i Gluntarne, en sannfärdig skildring i de delar som tillåts komma till uttryck men som inte berör de områden som för en student i tjugoårsåldern är viktigast, de målmedvetna studierna och den lika målmedvetna fysiska kärleken. Den senare återhållsamheten gjorde det möjligt att sjunga Gluntarne när man kom tillbaka till småstäderna och prästgårdarna. Både personen och verket ägde en förledande charm, och både män och kvinnor kunde läsa och lyssna mellan raderna och tonerna i Gluntarne. Och fast staden, sederna och studierna hunnit skifta karaktär många gånger på halvtannat sekel kan man faktiskt känna igen sig i ett och annat än i dag.

Gunnar Wennerberg föddes 1817 och dog 1901. Han är ett gott val om man vill bekanta sig med en gestalt som representerar ett helt århundrades svensk samhälls- och kulturhistoria. Han genomlöper den för 1800-talet typiska karriären, som nästan alltid inbegrep en klassresa, antingen en enkel sådan i endera riktningen, eller en tur och retur. Han är prästsonen från Lidköping, sprängfylld av konstnärliga gener, som går sina åtta år i Skara katedralskola, prövar på informatorslivet och ligger i Uppsala med dess vin (måttfullt), kvinnor (måttligt) och sång (måttlöst). Gunnar Wennerberg hörde till den generation av studenter som var färdigutbildade när det moderna Sverige började sätta fart och pojkarna från universiteten trängdes i första ledet framför nationens köttgrytor: läroverken, ämbetsverken, inklusive statskyrkan, regementena, diplomatkåren, så småningom också industrier och kommunikationer:

Men vad säkerhet ges att vi ej bli förmögna män till slut
och så statsråd på köpet? – Slikt har hänt rätt många gånger förut.

I Gunnar Wennerbergs fall stämde dessa gluntrader in mer än väl. Han gifte sig fint och rikt, han blev statsråd, efter att dessförinnan ha varit lektor vid Skara läroverk, och han blev dessutom kungens tromman både som landshövding och akademiledamot. Men vid sidan av allt detta var han också en flitig skald och tonsättare, en av de få från hans tid som fortfarande sjungs och spelas.

Vi har skäl att minnas både Lundbergs charmiga, utåtagerande sångare som skrev Gluntarne och Jungstedts barske, inåtvände, kanske inkrökte ämbetsman som reformerade skolväsendet och beredde vägen för kvinnorna i samhällslivet. Båda har lämnat ett arv efter sig som vi fortfarande har förmånen att tulla på och dessutom en väsentlig lärdom, att båda dessa olika personer är en och samma människa. Det visste även universitetets dåvarande rektor, Henrik Schück som sa på den här platsen för hundra år sedan när Theodor Lundbergs staty invigdes:

Lifvet vid universitetet var för Wennerberg *ett*, det glada, friska studentlifvet *ett annat*, och dessa båda världar håller han i sin diktning strängt isär. I dikten låter detta väl göra sig, men i verklighetens värld går det inte så lätt, och eliten af studenterna både på Wennerbergs tid och i våra dagar hör nog till båda dessa världar.